

« ОСНОВИ ВЕТЕРИНАРІЇ І ЗООГІЄНИ »
5.09010102 « Організація і технологія ведення фермерського господарства »
Лекція № 9

Тема заняття: Хірургічні хвороби тварин.

План

1. Поняття про хірургічні патології і терапія.
2. Асептика, антисептика, знеболювання.
3. Поняття про хірургічну операцію.
- Ф. Загальні принципи лікування.
5. Травматизм (механічний, хімічний, біологічний, комбінований).

Д/з Бойко « Основи ветеринарії і зоогієни » ст –

Хірургія - наука, що вивчає хвороби тварин, для лікування яких необхідне оперативне втручання. Під операцією слід розуміти комплекс послідовно виконуваних механічних прийомів на тканинах і органах тварин з лікувальною або діагностичною метою.

Сучасна хірургія поділяється на загальну, оперативну й спеціальну з розділами "Офтальмологія" та "Ортопедія".

В умовах спеціалізації і концентрації тваринництва хірургам слід розробляти і впроваджувати у виробництво ефективні масові хірургічні обробки тварин, які запобігають зниженню або втратам продуктивності, працездатності тощо.

Антисептика і асептика

Антисептика - спосіб боротьби з інфекцією, що потрапила в рану. Асептика - повне знезараження усього, що має контакт з раною (інструменти, перев'язний і шовний матеріали тощо), із тим, щоб запобігти інфікуванню ран.

Знезараження досягається фізичними засобами: кип'ятінням або марою під тиском в автоклаві.

У хірургічній практиці антисептика невіддільна від асептики, і навпаки, і вони разом становлять комплексний асептико-антисептичний метод. Цей метод передбачає підготовку до операції тварини, операційного поля, рук хірурга, стерилізацію інструментів, перев'язного і шовного матеріалів, предметів хірургічного користування, запобігання повітряно-крапельній інфекції в операційній та інші заходи.

Знеболювання - метод, який дає змогу проводити операцію або іншу лікувальну маніпуляцію, не завдаючи тваринам болю. Знеболювання досягається наркозом або анестезією.

Наркоз - тимчасове пригнічення діяльності центральної нервової системи наркотичними засобами, він виявляється в ілюбокому штучному сні, втраті больової чутливості, зниженні рефлексів і розслабленні м'язів. Такий стан викликається введенням в організм тварини наркотичних речовин різними шляхами: у вену, м'язи, через рот тощо. Тривалість сну в тварин різна, що залежить від застосовуваної наркотичної речовини. Сон у великих тварин триває від 30 до 120-150 хв, а у дрібних тварин може тривати до 12 год. Діючи на центральну нервову систему електричним струмом, можна викликати **електронаркоз**.

Анестезія, або місцеве знеболювання, а - тимчасова втрата чутливості тканини в тій чи іншій ділянці тіла під впливом анестезуючих речовин. При цьому, порушується проведення нервових імпульсів від чутливих нервових закінчень до центральної нервової системи. Місцевознеболюючі речовини (новокаїн, тримекаїн, анестезин, совкаїн, лідокаїн) зумовлюють тимчасовий параліч чутливих нервових закінчень.

У хірургічній практиці місцеве знеболювання застосовують для того, щоб занобіити операційному шокові, і для зняття болей з метою діагностики хвороб, проведення лікування. Залежно від методів місцевого знеболювання розрізняють кілька видів анестезії: поверхневу, провідникову, інфільтраційну, спинно-мозкову. Тепер місцевознеболюючі засоби широко використовуються в поєднанні з аналізуючими, і нейроплегічними речовинами.

Поняття про хірургічну операцію

Операція - це механічна дія на тканину та орган, яку виконують різними інструментами, з радикальною (усунення хвороби), паліативною (ліквідація симптому хвороби) і косметичною (відновлення форми й усунення дефекту органа) метою.

Операція буває кривава, коли завдається рана, і безкровна (наприклад, вправлення вивиху). Призначення операції зводиться до відновлення продуктивності, господарської цінності і ліквідації

патологічного вогнища в організмі тварини. Операції бувають лікувальні, діагностичні та економічні, за терміновістю - невідкладні і планові.

Під час операцій слід додержувати правил асептики й антисептики, проведення знеболювання. Робити операції треба за наперед складеним планом. Майже всі операції складаються з трьох етапів: оперативний доступ, оперативний прийом і заключний етап.

Оперативний доступ визначає зручний, анатомічно обґрунтований підхід до ураженого органа чи патологічної ділянки. Оперативний прийом — це втручання в частину тіла з патологічним процесом. На заключному етапі на операційну рану накладають шви, пов'язку. Під час операцій, особливо кривавих, можливе виникнення ускладнень у вигляді інфікування рани, кровотечі. У разі розвитку ускладнень вживають термінових заходів щодо усунення їх.

Загальні принципи лікування асептичних і септичних процесів

Рана - порушення цілості шкіри або слизової оболонки. Для рани характерні зіяння, кровотеча, розлад функції і біль, який переходить у болючість. Залежно від характеру предмета, яким завдано поранення, рани класифікують на різані, колоті, рубані, рвані, забиті, кусані, вогнепальні, розміжчені, отруйні, комбіновані. У рані розрізняють краї, стінки, дно й порожнину. Усі рани за своїм походженням поділяють на асептичні (операційні) та інфіковані (випадкові). Останні часто забруднюються мікробами, у порожнині містять сторонні предмети - дерево, ґрунт, волосся, метал - і супроводяться гнійним запаленням. Пошкоджена тканина здатна відновлюватись, або регенерувати. Регенерація настає відразу після зупинення кровотечі.

Загоєння ран відбувається первинним натягом протягом 7-8 діб або вторинним - до 14-20 діб і під струмом. Перша допомога пораненій тварині полягає в тому, що спочатку треба зупинити кровотечу, притиснувши пошкоджену судину ватно-марлевым тампоном або іншим чистим перев'язним матеріалом. При пораненнях кінцівок можна накласти джгут не більш як на 2-2,5 год. Після зупинення кровотечі рану покривають тампоном.

Навколо країв рани зігнутими по площині ножицями вистригають волосяний покрив. Краї рани обробляють 5 %-вим спиртовим розчином йоду або іншим антисептиком. Поверхню рани припудрюють порошком антибіотика або сульфаніламідного препарату і накладають пов'язку. Подальше лікування призначається ветеринарним спеціалістом залежно від стану рани і тварини.

Ушиб - закриті травматичне пошкодження м'яких тканин без пошкодження цілості шкіри або слизових оболонок. Ушиби завдаються тваринам дією на тканини тупих предметів (удари палицею, каменем, падіння, здавлювання тканин). Унаслідок цього виникають крововиливи, біль, припухлість і порушення функції пошкодженого органа.

Крововиливи є наслідком розриву кровоносних судин. Непігментовані тканини набувають темно-червоного забарвлення, яке через 7-8 днів стає жовтим. Потім тканини набувають звичайного кольору.

При ушибах буває тривалий біль внаслідок пошкодження нервових закінчень, а також здавлювання їх кров'ю, лімфою та ексудатом.

Припухлість на забитому місці з'являється за рахунок інфільтрації травмованих тканин кров'ю і лімфою. Надавлюючи пальцем на місці набряку тканин утворюється ямка, яка довго не вирівнюється.

Лікування. Перші два дні на місце ушиба прикладають холодні компреси, міхур із льодом. Потім застосовують тепло (грілки, опромінення лампами солюкс) для прискорення розсмоктування крововиливів. Крім того, застосовують медикаментозне лікування.

Гематома - штучно утворена порожнина, наповнена кров'ю утворюється внаслідок крововиливу в тканини, зумовленого порушенням цілості кровоносних судин. Спочатку виникає припухлість тканин, під час пальпації майже безболісна. Через кілька днів навколо гематоми з'являється щільний валик і запальний набряк. Гематоми, що не ускладнюються гнійною інфекцією, через два тижні розсмоктовуються. Обширні, нагноєні гематоми з поширенням гною в тканини іноді мають несприятливий прогноз.

Лікування. У першу добу на гематому кладуть холод для утворення тромбу в пошкоджених кровоносних судинах. Через дві доби призначають теплові процедури, парафінолікування. Якщо гематома не розсмокталась, то через 4-5 днів її розрізають і випускають вміст. Дальше лікування гематоми залежить від характеру вмісту.

Лімфоекстравазат - скупчення лімфи в тій чи іншій частині тіла. Цей патологічний процес виникає внаслідок розриву лімфатичних судин. Лімфоекстравазат у тканинах виникає під час дії тупих предметів на тканини. Протягом перших годин на місці травмування тканин з'являється запальний набряк, обмежений розміром, малоболючий. Під час пальпації спостерігається переміщення рідини. На відміну від гематоми Лімфоекстравазат з'являється поступово, а іноді досягає значних

розмірів через кілька днів або тижнів після травмування тканин. Під час пробного проколу витікає світлого кольору рідина, а в разі гемолімфоекстравазату - кров і лімфа.

Лікування. Роблять прокол лімфоекстравазатів із наступним введенням у порожнину 1-2 %-го спиртового розчину йоду. Більш ефективно лікування після розрізу порожнини, де зібралась лімфа. Далі провадять медикаментозне лікування.

Абсцес - гостре гнійне запалення в тканинах або органах, яке спричинюється стафілококами, стрептококами, кишковою паличкою, гнильними мікробами і збудниками миту, актиномікозу, ботріомікозу тощо. Розрізняють абсцеси поверхневі й глибокі з доброякісними або злоякісними (за складом мікробів) нагромадженнями гною.

Поверхневі абсцеси розвиваються в шкірі й підшкірній клітковині, а глибокі - у м'язах, під фасціями, у внутрішніх органах та інших місцях. Доброякісний гній має густу консистенцію з малим вмістом мікробів. Злоякісний гній являє собою рідку масу з великим вмістом мікробів. Розвиток абсцесу пов'язаний із різко вираженим припуханням тканини, підвищенням місцевої, а іноді й загальної температури. Через кілька днів з'являється чітко виражене припухання тканин із нагромадженням гною.

Лікування. Сформований абсцес розрізують і лікують як відкриту гнійну рану. Для промивання порожнини абсцесу застосовують розчини антибіотиків, антисептичних або дезінфікуючих речовин.

Флегмона - гостре розлите гнійне запалення пухкої сполучної тканини після проникнення в неї стрептококів, стафілококів і рідше гнильних та анаеробних мікробів. Іноді флегмона виникає внаслідок гнійних процесів.

У місці виникнення флегмони помічають тістувату припухлість. Під час надавлювання на неї пальцем утворюється ямка, яка поступово виповнюється. Шкіра напружена, складки її вирівнюються. Запалені тканини гарячі. Загальна температура тіла підвищена, стан тварини пригнічений, апетит порушений. Через тиждень на місці запальних тканин з'являються один або кілька абсцесів.

Лікування — активне і спрямоване на прискорення появи абсцесів. Для цього на запалені ділянки застосовують різного виду теплові процедури. Для того, щоб запобігти дальшому запаленню, тварині призначають великі дози антибіотиків.

Абсцеси розрізують і видаляють гній. Порожнину абсцеса промивають 2 %-им розчином перексиду водню, розчином етакридину лактату 1:1000, фурациліну - 1:5000 з наступним внесенням емульсії білого стрептоциду, емульсії синтоміцину тощо. До поліпшення стану здоров'я застосовують антибіотики і засоби загальнозміцнювальної терапії.

Пролежень (декубітальна виразка) - гангрена шкіри в ділянці кісткових виступів. З'являється в тварин, які внаслідок хворобливого стану довго лежать на одному боці. Цей вид змертвіння шкіри виникає в разі порушення крово- і лімфообігу. Перебіг пролежня за типом нагадує сухий і вологий некроз. При сухому некрозі змертвілі тканини добре відмежовані від здорових, а при вологому — тканини розпадаються як зверху, так і всередині. Утворюються великі виразкові поверхні.

Лікувальна допомога хворій тварині полягає в регулярному перевертанні її з одного боку на другий, забезпеченні її достатньою кількістю підстилки. Для встановлення нормального крово- і лімфообігу шкіру ретельно розтирають джгутом соломки. Змертвілі ділянки шкіри і тканини видаляють із наступним застосуванням антисептичних засобів. Здійснюють переливання крові та інші заходи загальнозміцнювальної і стимулюючої терапії.

Травматизм Травми виникають у тварин під дією факторів навколишнього середовища на тканини й органи, спричинюючи в них анатомічні і функціональні зміни.

Пошкодження бувають *механічні* (ушиби, рани, переломи, потертості збрусю), *фізичні* (опіки, термічні й променеві, відмороження), *хімічні* (опіки кислотами, лугами, деякими отруйними речовинами), *біологічні* (мікробами, особлима анаеробами, деякими гельмінтами) і *комбіновані* (мішані), коли на тканину діє одночасно кілька факторів. Від сили і тривалості дії різних факторів навколишнього середовища залежить реакція-відповідь організму (гіперемія, запалення, змертвіння, атрофія, вивихи, переломи, паралічі, парези).

Травматизмом називають загальну суму пошкоджень, які виникають у групи тварин за певний час. Масові травми виникають на ґрунті механічних факторів. Травматизм тварин завдає господарствам значних економічних збитків: зниження продуктивності тварин, погіршення якості продукції, передчасне вибраковування, а іноді й загибель цінних у господарському відношенні і племінних тварин.

Розрізняють стійловий, пасовищний, транспортний, експлуатаційний, кормовий і операційний травматизм сільськогосподарських тварин.

Стійлово-пасовищний травматизм зумовлений господарськими вадами в підготовці тваринницьких приміщень до зимівлі худоби, несвоєчасним ремонтом їх. Щоб запобігти травматизму, треба

упорядкувати належним чином вигульні двори та випаси.

Транспортний травматизм спостерігається при перевезенні тварин різними видами транспорту з одного господарства в інше або на м'ясопереробне підприємство. Близько 27 % туш мають травматичні пошкодження (крововиливи, набряки, некротичні ділянки), що знижує на 0,22-0,25 % вихід м'яса.

Експлуатаційний травматизм спостерігається переважно у великої рогатої худоби, свиней, коней та овець. Через несправність доільних апаратів (високий вакуум, груба дійкова гума, недодержання часу доїння тощо) у корів можуть виникнути кровотечі та захворювання вим'я і дійок. Цей вид травматизму спостерігається в бугаїв-плідників при взятті сперми. У них частіше уражуються тазові кінцівки та інші частини тіла. Під час стрижень овець можливі травми в різних ділянках тіла тварин із переломами кісток. У робочих коней травмування різних частин тіла спричинюється поганим припасуванням збруї, несвоєчасним підковуванням або недодержанням строків перековування. У спортивних коней під час проведення кінноспортивних змагань травмуються різні частини тіла: кінцівки, груди, живіт.

Кормовий травматизм спостерігається у тварин під час поїдання концентрованих і грубих кормів. У процесі обробки корм проходить через складні машини й агрегати, установлені на підприємствах кормопереробної промисловості. У цей час, незважаючи на встановлені електромагніти, у комбікорм можуть потрапити металеві предмети. З кормом у передшлунки великої рогатої худоби можуть потрапити шматки дроту. Є дані про те, що 50-90 % відгодівельної великої рогатої худоби мають всередині метал.

Сторонні предмети, що потрапили в організм із кормом, спочатку осідають на дно рубця, а потім переміщуються в сітку і спричинюють тяжкі захворювання: травматичний ретикуліт, травматичний ретикулоперитоніт і травматичний ретикулоперикардит.

Операційний травматизм пов'язаний із проведенням на тілі тварини операції з лікувальною (руменотомія, кесарів розтин) або економічною (кастрація) метою.

Рациональні розрізи під час операції і належна організація післяопераційного лікування, добра годівля й утримання забезпечують швидке видужування й відновлення продуктивності або працездатності тварини.

Травматизм тварин на тваринницьких комплексах та його профілактика. В основу діяльності зооветеринарної служби на тваринницькому комплексі має бути покладено біоінженерний і вегетинарно-виробничий контроль. Під час цього контролю здійснюється ціла система організаційно-господарських, інженерно-біологічних і ветеринарно-санітарних заходів, спрямованих на те, щоб запобігти захворюванням, та на виробництво якісної продукції. Одним із таких заходів і є профілактика травматизму.

Профілактика травматизму передбачається під час проектування приміщень для утримання тварин. Щоб підтримувати в тварин на достатньому рівні фізіологічні процеси, планується раціональне внутрішнє обладнання й устаткування. Проте, випадки травматизму все ще трапляються. Він зумовлений неповним обезрожуванням телят, несвоєчасною ампутацією хвостів, різноманітними захворюваннями кінцівок і ратиць. Щоб запобігти явищам травматизму, у перші ж дні після завезення телят із господарств-постачальників на комплекси тварин обезрожують і ампутують їм хвости.

Обезрожування - штучне запобігання ростові рогів або видалення їх із метою уникнення травматизму великої рогатої худоби. Рогові зачатки видаляють хімічним і фізичним способом.

Хімічний спосіб: рогові горби руйнують їдким натром або їдким калієм в перші 15 днів життя телят. Ножицями вистригають волосся навколо рогових горбків. Потім ножицями або скальпелем зрізують епідерміс (верхній шар) до основи шкіри діаметром 1-1,5 см². Якщо зріз шкіри достатньо зволожений кров'ю, то беруть паличку або шматочок їдкого луку і прикладають на 1-2 хв. При недостатній кількості крові на місці зрізу шкіру додатково зволожують ватним тампоном, змоченим у воді. На місці припікання рогових горбків утворюються щільні струпи, які відпадають через 3-4 тижні.

Для припікання рогових горбків використовують 50 %-ві розчини їдкого натру або їдкого калію. Під час роботи з їдкими лугами слід дотримуватись правил техніки безпеки, щоб не було опіків шкіри навколо роголого зачатку і шкіри рук. На руки одягають гумові рукавиці. Рогові горбки в телят 15-30-денного віку можна припікати термокаутером.

Під час надходження телят на комплекс у них обов'язково провадять ампутацію хвостів, щоб запобігти вологому некрозу. Коли бичок лежить, його хвіст може защемлюватись між решіткою залізобетонної підлоги і травмуватися. Рана інфікується, і розвивається спочатку запальний процес, а далі вологий некроз хвоста.

Після попереднього вистригання волосся, обробки операційного поля ампутують хвіст нижче від

його кореня на 7-8 см. Операцію роблять емаскулятором, призначеним для кастрації баранів.

Куксу хвоста припікають 5 %-вим розчином йоду з наступним припудрюванням присипкою, до складу якої входять стрептоцид і ксероформ рівними частинками. Можна використовувати й інші антисептичні присипки.

Травматизму в свиней можна запобігти своєчасною обробкою ран, скушуванням іклів та ампутацією хвоста.

Рани, подряпини, що з'явилися на тілі тварин, обробляють, дотримуючись правил асептики й антисептики, розчинами дезінфікуючих речовин або порошками сульфаніламідних препаратів, ікла в поросят скушують зубними щипцями в перші два дні після народження.

Якість скушених зубів перевіряють пальцем. Якщо краї гострі, маніпуляцію повторюють. На 2-3 день після народження в усіх поросят обрізують хвости електричним хвосторізом або спеціальними щипцями. Хвіст ампутують між хребцями на 1 см нижче від крижів. Після зупинення кровотечі куксу хвоста припікають розчином йоду.

Щоб запобігти захворюванням кінцівок і ратиць у тварин, їм слід постійно створювати належні умови утримання (оптимальний мікроклімат приміщень, раціональна технічна конструкція підлог і нормалізація вологості їх). Важливою умовою в профілактиці захворювань ратиць є обрізування їх раз на 2-3 місяці. Щоденним ветеринарним оглядом виявляють травмованих тварин і надають їм необхідну лікувальну допомогу.

Запобігання хворобам тварин - одне з основних завдань зооветспеціалістів на комплексах.

Кастрацією називається видалення статевих залоз у самців і самок оперативним (механічним) способом або пригнічення їхньої функції хімічними, фізичними засобами.

У ветеринарній практиці каструють тварин здебільшого з економічною метою. Внаслідок змін в обмінних процесах кастровані тварини спокійніші, швидше жиріють, м'ясо їх ніжніше. Із вищими поживно-смаковими якостями. У разі поранення мошонки, сім'яників та під час деяких інших захворювань кастрацію проводять з лікувальною метою.

Кастрації бувають масові та поодинокі. Масові кастрації тварин зручніше проводити навесні, восени, а поодинокі - протягом усього року. Найкращий час для проведення кастрації - ранок. Це дає змогу цілий день спостерігати за твариною, якій зробили операцію, і своєчасно вжити заходів у разі виникнення кровотечі або іншого ускладнення.

Кастрацію тварин здійснюють у належних умовах. Не підлягають кастрації слабкі, явно хворі тварини або підозрілі щодо заразного захворювання. Вік тварин для кастрації залежить від їхнього виду, породи й господарського призначення.

Бичків, призначених для відгодівлі, каструють у 2-3-місячному віці. На тваринницьких комплексах їх каструють у 5-6-місячному віці або за 6-8 місяців до забою. Якщо відгодівля бичків закінчується в 15-18-місячному віці, то їх не каструють.

Кнурів оперують у 4-5-тижневому віці, а на комплексах - у віці 10 днів, баранчиків - у 2-4 місяці. Жеребців пізньостиглих порід - у 3-4-річному віці, а ранньостиглих - у 1,5-2 роки. Кастрацію жеребців із лікувальною метою здійснюють у будь-якому віці.

Перед операцією треба ретельно оглянути тварину. Основну увагу, при цьому, звертають на стан мошонки, ступінь розвитку сім'яників. Пальпацією перевіряють наявність сім'яників, звертають увагу на сім'яний канатик, наявність пахвинно-мошонкової грижі. У жеребців обов'язково досліджують пахвинні кільця. За добу до кастрації тваринам дають половину раціону, а в день кастрації витримують їх на голодній дієті. Найбільш поширені механічні способи кастрації криваві й безкровні. Криваві способи полягають у повному або частковому видаленні сім'яників і придатків. Якщо стан мошонки нормальний, то кастрацію роблять відкритим, а при вираженій грижі або підозрі на неї-закритим способом.

Відкритий спосіб кастрації. Після підготовки операційного поля лівою рукою фіксують шийку мошонки. Сім'яники відтягують на дно мошонки. Стежать за тим, щоб шов мошонки був посередині. Паралельно шву розрізають всі шари мошонки і загальну піхвову оболонку. Біля хвоста придатка перерізують перехідну зв'язку. Сім'яники видаляють після накладання на сім'яний канатик лігатури, щипців Занда або емаскулятора. Краї кастраційних ран змащують розчином йоду з наступним застосуванням антисептичної присипки. Під час такого способу кастрації черевна порожнина через піхвовий канал з'єднується із зовнішнім середовищем.

Закритий спосіб кастрації. Шари мошонки розрізують так, як під час відкритого способу кастрації. Цілість загальної піхвової оболонки не порушується, її відокремлюють від тканин мошонки, а потім разом із сім'яниками через кастраційну рану виводять назовні. Сім'яники разом із загальною

пiхвовою оболонкою натягують i повертають на 360°. На долоню вище вiд сiм'яника у великих тварин накладають дерев'яні лещата. Нижче вiд накладених лещат (на 3-4 см) вiдрiзують сiм'яник iз загальною пiхвовою оболонкою.

Куксу сiм'яного канатика змазують розчином йоду. Якщо є грижа лещата знімають через 5-6 дiб. У дрiбних тварин кастрацiю закритим способом здiйснюють на лiгатуру, яку не знімають.

Нерку тання кастрацiя. Цей спiсiб використовується в господарствах, якi займаються вiдгодiвлею бичкiв. Пiд час iеркутанної (пiдшкiрної) кастрацiї роздавлюванням кровоносних судин i нервiв сiм'яного канатика припиняють функцiю статевих залоз (сiм'яникiв). Вiдомо багато способiв iеркутанної кастрацiї самцiв. Найширше застосовується на практицi кастрацiя щипцями моделей Телятникова.

Пiд час кастрацiї цим способом бичка, утримуючи за голову, фiксуєть у стоячому положеннi. Стоячи позаду тварини, пальцями лiвої руки пальпують правий сiм'яний канатик i вiдтiсняють його назовнi до краю шийки мошонки. Для зменшення болю сiм'яний канатик iз мошонкою вiдтягують униз. Кастрацiйні щипцi Телятникова накладають на сiм'яні канатики, вiдступивши 0,5-3 см вiд сiм'яника, i помiрним рiзким рухом перетискують тканини. Чути характерний хрускiт, що свiдчить про розрив артерiальних i венонних судин та нервiв. Щипцi тримають на шийцi мошонки протягом 5 с. Аналогiчно роблять i з другим сiм'яником.

У разi пошкодження шкiри мiсце накладання щипцiв обробляють спиртовим розчином йоду. У бичкiв сiм'яники розсмоктуються протягом 4-7 мiсяцiв. Таким способом можна каструвати баранчикiв, козликiв, оленят.

Загальна профiлактика пiсля кастрацiйних ускладнень. Пiсля кастрацiї самцiв можуть виникнути ускладнення у виглядi кровотеч, запальних процесiв, випадання петель кишок, загальної пiхвової оболонки тощо. Каструючи самцiв треба додержуватись правил асептики й антисептики.

Протягом перших 2-3 днiв за прооперованою твариною здiйснюють постiйний нагляд. Виявивши ускладнення, призначають вiдповiдне лiкування. Для профiлактики кровотеч треба правильно накладати лiгатуру, користуватись справними iнструментами, добре перекручувати сiм'яний канатик. Пiсля кастрацiї тварин забезпечують помiрною i повноцiнною годiвлею. Води тваринам дають досхочу. Кастратiв утримують на чистих, продезiнфiкованих пiдлогах. Пiдстилка має бути чистою, незапиленою i не ураженою грибами. Меринам вiдразу пiсля операцiї бинтують i пiдв'язують хвiст. Тварин утримують на короткому поводi i не дають їм лягати на ґрунт. Для профiлактики запальних набрякiв iз другого дня кастратам призначають годинну прогулянку два рази на добу. У разi появи ускладнень у кастрованих тварин треба повiдомити про це ветеринарного спецiалiста господарства.

Оваріоектомія. Кастрацiю самок iз давнiх-давен вважають господарсько-вигiдною операцiєю. На сучасному етапi розвитку хiрургiчної науки оваріоектомія у свиней, корiв i овець провадиться досить легко, а її економiчна ефективнiсть очевидна. Наприклад, вiдгодiвля кастрованих свинок дає бiльший ефект, нiж вiдгодiвля кастрованих кнурiв. Затрати кормiв на 1 кг приросту у некастрованих тварин на 2-3 кормовi одиницi бiльшi, нiж у кастрованих. М'ясо кастрованих свинок калорiйнiше, має вищi смаковi якостi. Найкращий вiк свинок для кастрацiї 4-5 мiсяцiв. Пiд час операцiї доступ у черевну порожнину забезпечується по бiлiй лiнiї або в здухвиннiй дiлянцi.

Хвороби суглобiв

Запалення суглоба. Це захворювання трапляється в усiх видiв тварин з ураженням одного (артрит) або кiлькох суглобiв (полiартрит). Перебiг хвороби можливий в асептичнiй або гнiйнiй формах.

Причинами асептичних артритiв є ушиби суглобiв, розтяг капсули i зв'язок суглоба, порушення обмiну речовин. Гнiйнi артрити виникають у разi проникнення мiкробiв у порожнину суглоба через рани або гематогенним шляхом.

Ознаки. Можливий перебiг асептичних артритiв у гострiй i хронiчнiй формах. Гостра форма - суглоб збiльшений, болючий. Тварина кульгає пiд час руху. Інколи в суглобi з'являються випинання з перемiщенням у них рiдини. Хронiчна форма - ураженi суглоби надмiрно припухлi внаслiдок нагромадження в порожнинах серозної рiдини. Рiдше в суглобi розростається кiсткова тканина, внаслiдок чого рухи його обмежуються. Гнiйний артрит - спостерiгається значна болюча припухлiсть, рiзко виражена кульгавiсть, зниження апетиту та пiдвищення температури тiла. Пiд час пальпацiї шкiра суглоба гаряча й набрякла.

Лiкування. Рекомендується холод у першi два днi, а потiм тепло у виглядi зiгрiвальних компресiв, свiтлолiкування, масаж, втирання мазей. При хронiчних формах призначають грязелiкування або втирання гостропоздразнюючих мазей (червоної або сiрої ртутної).

Хвороби копит трапляються в тварин досить часто. Причини їх - несвоєчасне й неправильне

розчищення, обмеження рухів, порушення чистоти й вологості копитного рогу. Ці захворювання завдають господарствам значних економічних збитків.

Намулений - пошкодження м'якої чутливої ділянки підошви в п'яткових частинах передніх копит. Найчастіше намулення виникають після роботи на кам'янистому ґрунті, бо камінці, потрапивши між підошвою і підковою, можуть намуляти тварині м'яку ділянку підошви. Підковування коней на підкову без бухтівки, нерівномірне розчищення підошви також можуть спричинювати намулення.

Оглядом визначають на підошві червонувато-сині або жовті плями. Допомога тварині полягає в тому, що її звільняють від роботи, розковують і вирізають намулення. Зрізаючи намулення не слід надмірно стоншувати ріг, оскільки посилюється болючість. До підошви прикладають холодні компреси з глини.

Заковування. Для захисту копит від ушкоджень і передчасного стирання їх, коней підковують. Підкова захищає копито від ударів і надає коневі чіпкості. Прикріплюють підкови до копита копитними цвяхами (вухналями). Якщо вухналь забивають не з потрібним нахилом до тієї чи іншої частини копита, то він проходить поблизу основи шкіри або ушкоджує її. Таке ушкодження основи шкіри копита називається заковуванням. Причинами його можуть бути: невміле підковування, неякісні вухналі, деформовані копита.

Ознаки. Під час підковування кінь відводить кінцівку. Кульгавість виявляється відразу після підковування або через 1 -2 доби. Інколи на вінчику утворюється абсцес.

Лікування. Тварину розковують. Цвяховий отвір, в якому виникло заковування, заливають спиртовим розчином йоду. У разі ускладнення провадять відповідне лікування.

Деформація кони і (ратиць) виникає у коней, великої рогатої худоби і рідше в інших видів тварин. Частіше спостерігається набута деформація копит, а в нетелей - спадкова. Зміна форми копита зумовлюється порушенням режиму утримання, правил догляду за копитами, при деяких хворобах кінцівок.

При поганому догляді за ратицями у великої рогатої худоби ростуть криві довгі з ножицеподібним зміщенням зачепів копитця. Це відбувається внаслідок швидкого росту нового і повільного стирання старого рогу. Через деформацію ратиць порушується функція руху тварин і зміщується точка опори на п'яткові частини.

Щоб запобігти деформації ратиць, двічі на рік провадять обов'язкове обрізування їх. Перший раз це роблять перед тим, як виганяють тварин на пасовище, а другий - перед тим, як ставлять їх на стійлове утримання. Обрізування й розчищення копит у тварин -трудомісткі роботи, тому бажана механізація цих процесів. У коней деформація може бути у вигляді кривого, косоного, тупокутного, плоского, повного і гострокутного копита. Усувають неправильні форми копита раціональним розчищенням і підковуванням коней.

Тріщини копитної стінки можуть бути в усіх видів тварин. Причини розвитку їх - сухість копитного рогу, часті перековування коней, несвоєчасне і неправильне розчищення копит.

Тріщини виявляються утворенням на копитній стінці різних за формою і довжиною заглибин. Вони можуть бути поверхневими і глибокими (проникаючими). Проникаючі тріщини досягають основи шкіри стінки копита.

Тріщини копитної стінки не зростаються, тому для лікування їх треба своєчасно розчищувати копита. Внаслідок росту копитної стінки на 1-1,2 см за місяць і обрізування копитної стінки тріщини мовби відтискуються донизу. Коней бажано підковувати на круглій підкові.

Пододерматити. Пододерматитом називається запалення основи шкіри копита. Воно розвивається в коней і великої рогатої худоби у вигляді асептичного і гнійного запалення основи шкіри копита.

Асептичне запалення основи шкіри копита зумовлюється травматичними діями (здавлювання, ушиби, їзда по твердому і нерівному ґрунті, тривалі перегони тварин). У практиці часто трапляється ревматичне запалення основи шкіри копита, яке виникає під час напування коней холодною водою відразу після тривалої і тяжкої хвороби, а також надмірне згодовування концентрованих кормів. Запалення основи шкіри копита буває обмеженим і дифузним (розлитим). Тривале утримання тварин на цементованій підлозі призводить до розвитку хвороби. Захворювання частіше розвивається на деформованих (повних, плоских, стиснутих) копитах.

Ознаки. Можливий перебіг хвороби в гострій і хронічній формах. У гострих випадках під час руху тварини з'являється кульгавість. Уражуються грудні, зрідка всі кінцівки. Під час пальпації копита гарячі.

Під час руху передні кінцівки далеко виносяться вперед, тоді як задні тварина підбирає під тулуб.

Вона майже не спирається на зачіпну частину копита, а більше спирається на п'яткові частини. У великій рогатій худобі спостерігається болюче припухання в ділянці міжратицевої щілини.

При розчищенні копита іноді виявляють жовте або червоно-жовте забарвлення рога підошви.

У разі хронічного перебігу ріг підошви копита стає сухим і рогова стінка копита деформується.

Лікування. Хворій тварині забезпечують спокій, призначають проносні засоби роблять ножні ванни з глини. Ці ванни готують на холодній воді з додаванням оцту. Призначають протягом 2-3 днів після захворювання тепло у вигляді солоних ножних ванн температурою 45-47°C. Для цього беруть гіпертонічні розчини хлориду натрію. Ефективно діють внутрішньовенні ін'єкції 0,25-0,5 % розчину новокаїну (1 мл/кг, натрію саліцилату; коневі - 25-50 мл).

Гнійне запалення основи шкіри копита спостерігається в разі ускладнення заковування, зокрема, підошви, засічки вінчика, при ушибі рогової підошви, тріщинах копита, гнійній інфекції тощо.

Ознаки. Під час руху, коли тварина спирається хворою кінцівкою на твердий ґрунт, видно, що вона кульгає. Підвищується температура в місці запалення. Загальна температура також підвищується. На вінчику з'являються абсцеси і запальний набряк тканини.

Лікування. Тварині забезпечують спокій. Розковують її і розчищають копита. Ретельно обмивають chore копито, видаляють змертвілі тканини, розкривають абсцеси. Після цього, застосовують розчини антисептичних речовин, антибіотики, накладають пов'язки.

Ратинова гниль в овець належить до хронічних інфекційних захворювань, які характеризуються гнильним розпадом рогової капсули ратиць. Захворювання, як правило, має масовий перебіг. Збудник захворювання досі точно не встановлений. Сприятливими факторами є порушення білкової, мінеральної, вітамінної годівлі овець. Деякі дослідники вважають, що хвороба найчастіше трапляється в місцевостях із солончаковими ґрунтами.

Ознаки. У перші дні перебіг хвороби прихований. У міжратицевій щілині виникає запалення шкіри, потім уражуються рогова стінка і м'якуш ратиці. Далі ратицевий ріг зазнає розпаду й відпадає. Частіше уражуються ратиці на двох або чотирьох кінцівках.

Хвора тварина дуже кульгає, при ураженні обох грудних кінцівок обирається на зап'ясткові суглоби. Ріг, який розпадається, має неприємний запах.

Лікування. Виявивши захворювання, оглядають усіх овець. Хворих тварин ізолюють і лікують. Умовно здоровим вівцям роблять профілактичне розчищення ратиць, а потім ножні ванни з 5-10 %-вим розчином формаліну або змазують ратиці дьогтем.

Уражені ратиці старанно розчищають і змазують різними емульсіями з антибіотиків. Лікування може бути успішним, якщо тваринам поліпшити годівлю, умови утримання.